aangrijpend: 1°. dat de conscientie Gods kind wel beklaagt, dat hij tegen alle geboden Gods zwaarlijk gezondigd en geen derzelve gehouden heeft; 2°. dat hij nog steeds tot allerlei boosheid neiging in zich voelt opkomen; maar dat hij 3°. desniettemin zonder eenige zijner verdiensten, uit loutere genade, de volkomen genoegdoening, gerechtigheid en heiligheid van Christus zich door God geschonken en toegerekend ziet; en 4°. dat hij al meer in een toestand verkeert, alsof hij zelf persoonlijk al de gehoorzaamheid volbracht had, die Christus voor hem volbracht heeft, voorzoover hij zulk een weldaad met een geloovig harte aanneemt."

Dát is de spil waar geheel het geestelijk leven van Gods kind om draait. Wie dit na kan zeggen, die is zijner eeuwige zaligheid gewis. Waar het zóó door de ziel weerklinkt, daar werkt de geest van het *Abba Vader*.

Niet natuurlijk alsof heiligmaking en goede werken en allerlei Christelijke werkzaamheden iets minder noodzakelijk zouden wezen, maar dit alles *volgt*, en gaat niet voorop.

Eer ge een stap verder kunt op dezen weg, moet eerst uw verhouding tot den levenden God recht gezet zijn, en moet aan zijn recht dat Hij op u als zijn creatuur heeft, op het allerstiptst worden voldaan.

Daarin ligt dan ook al het verschil.

Christenen, die de rechtvaardigmaking minder zwaar tillen, en meer op heiligmaking en goede werken dringen, zijn wel vervuld met de vraag, hoe zij persoonlijk verbeterd en van betere conditie kunnen worden, maar de verhouding waarin ze tot hun God staan, bekommert hen minder, die, zoo wanen ze, vindt zich vanzelf wel.

Vlot de heiligmaking eenmaal, dan zal God zijn heilige wel in gunste genadig zijn.

Maar zoo staat Gods volk er *niet* voor.

Voor hen is de eerste, de allesbeheerschende vraag niet wat er van *hun* ziel, maar wat er van *Gods* eere terecht komt.

God is de eerste in hun gedachte. Ze zijn door hun God geschapen. Door hun God onder ordinantiën gesteld. Tegen het recht van dien God zijn ze ingegaan. Het ligt alles verbroken en geschonden. En daarom kan er geen welbehagen, maar moet er toorn naar hen uitgaan.

En daarom nu komt vóór alle andere vragen, de vraag, *hoe ze voor God weer recht komen te staan*. Zoolang dat doel niet bereikt is, bestaat er geen heiligmaking. En omgekeerd, als de ziel maar weer recht voor haar God komt te staan, volgt de heiligmaking en volgt het goede werk vanzelf.

Niet de mensch, Gods *eere* en Gods *recht* blijft geheel den toestand beheerschen.

En wie niet eerst van een *godeloose* een *eerlijk man* voor zijn God is geworden, blijft onder Gods volk een indringer en wordt door zijn conscientie gewraakt.

Toch roeme men bij het stuk der rechtvaardigmaking niet te hoog op eigen kring, want dat de verdonkering van het goud ook onder ons indrong, is een klacht die van alle zijden opgaat.

Het is zoo, dat wij de rechtvaardigmaking nog belijden en handhaven, en het is een genade dat we dat nog mogen doen; maar dit neemt het feit niet weg, dat ook onder ons nog, o zoovelen, nog maar nooit de geloofsverzekerdheid der rechtvaardigmaking aandurven.

Wie rechtvaardig in Christus voor zijn God staat, en jubelt dat *al* zijn zonden hem vergeven *zijn*, ja, dat het al voor hem volbracht is, als had hij het zelf volbracht, die klaagt niet en laat niet mismoedig het hoofd hangen, maar heft het hoofd vrijmoedig en dankbaar voor zijn God op, door geen schuld meer gedeerd, door geen bangheid voor den toorn Gods meer gekweld, maar heerlijk genietende van dien vrede Gods, dien hij als gerechtvaardigd door het geloof bezit.

Maar raadpleeg nu uw eigen hart, beluister uw eigen taal, vang op de gesprekken uit uw geestelijke omgeving, en zeg zelf, is het dan die hooge toon, is het dat roemen en jubelen, dat ge in u en om u heen gewaar wordt?

En wie dan eerlijk wil zijn, zegt *neen*. Zoo is de algemeene stemming in de gemeente, zoo is de toon der predikatie doorgaans niet. Eer integendeel staat ge nog telkens op de bangheid der ziel, op de vraag hoe de zonden *zullen* vergeven worden, en op de zelfaanklacht, dat men het nog niet greep en nog niet durft grijpen.

En die toestand is nu deswege zoo volstrekt in zichzelven geoordeeld, overmits wie niet zeggen kan, dat hij persoonlijk gerechtvaardigd is, voor zichzelven nog bij de dooden schuilt, en nog niet weet van een overgang tot het leven.

Want het is wel zoo, dat de gemeente zich er, o, zoo gemakkelijk aan went, om te drijven op een ingebeeld *zaligmakend* geloof, om daardoor het *rechtvaardigmakend* geloof overtollig te maken; maar hieraan mag geen oogenblik voet gegeven.

Wie dat drijft, vertreedt de waarheid, en stelt een ander Evangelie voor het Evangelie van onzen Heere Jezus Christus in stee.

De poorte der Rechtvaardigmaking moet elk geroepene door, zal hij weten een erfgenaam te zijn, en waar die poorte gemeden of verwaarloosd wordt, raakt ge af van uw Christelijke religie, en drijft ge op zelfbedrog en inbeelding.

Er is daarom wel oorzaak, dat alle man onder Gods volk de ooste Vraag en het Antwoord van den Catechismus nog eens in de eenzaamheid op de knieen voor zijn God herieze, om zich af te vragen: Sta ik er persoonlijk, voor mijn eigen ziel, nu metterdaad alzoo aan toe? Is dit de jubelende betuiging van mijn eigen hart? Is dit alles mijn, en durf ik fier en moedig met die belijdenis tegenover Satan gaan staan, roepende, wie beschuldiging zal inbrengen tegen de uitverkorenen Gods?

Op dit standpunt hebt ge voor uzelven te gaan staan, en ge hebt te onderzoeken, of ook in uw huis en in uw omgeving wel waarlijk die dankbare betuiging wordt nagestameld, en of uw vrouw en uw kind en uw dienstbode met deze taal des roemens voor hun God naderen.

Dat is het geestelijk standpunt waarop we ons in alle kerken Gods weer te plaatsen hebben.

Met minder mogen we geen vrede hebben, en met minder kunnen we niet de enge poorte ingaan.

En bleek nu al, dat de kloeke belijdenis van »gerechtvaardigd te zijn door het geloof" op de lippen der meesten nog bestierf, o, dáárin is straks allicht nog een ommekeer te begroeten, dat wie nu nog van verre bleven staan en zwegen, straks den beurtzang met u aanheffen tot eere huns Gods.

Slechts ééne krankheid is er, waar een reuke des doods mee zou binnentrekken, t. w. indien ge zelf het denkbeeld koesterdet en er bij anderen voet aan gaafi, alsof ge ook *zonder* rechtvaardigmaking, door een andersoortig geloof, nochtans vrede bij uw God kondt hebben.

Want die vrede is nooit gemaakt, en die vrede kan nooit genoten worden, dan waar God-zelf u het *echte* geloof in de ziel gat, en ge in dat geloof uzelven, al ware het slechts één oogenblik, als een rechtvaardige voor uw God hebt voelen staan.

E Voto.

Voor de vier deelen van *E Voto* zijn twee banden beschikbaar gesteld, zoodat beide malen twee deelen in één band worden gebonden.

Deze banden kunnen niet van *linnen*, maar moeten van *sterk leder* zijn, en voorts dien stillen, deftigen vorm hebben, die bij zulk een werk past.

Zulke banden zijn gereed voor het eerste paar deelen. De banden voor de deelen III en IV zijn gereed en verzonden.

Elke band kost één gulden.

Zij, die wenschen, dat deze band hun franco worde toegezonden, hebben zich daartoe aan te melden bij de Administratie van ons blad, onder overmaking per postwissel of in postzegels van *f* 1, voor elken band zonder aftrek van onkosten. Op enkele aanvragen zonder betaling worden geen banden verzonden. Ook de thans reeds bestelde banden worden dus niet geleverd, tenzij men vooraf daarvoor het geld zende. Om verwarring te voorkomen, kan van dezen regel in geen geval worden afgeweken.

Met het in den band zetten der deelen belast de Administratie zich *niet*.

Voorts wordt herinnerd dat afzonderlijke deelen in *geen geval* geleverd kunnen worden en de prijs voor het geheele werk thans *f* 24 is.

De Administratie.

Amsterdam, 17 Jan. 1896.

Medische Faculteit.

De rondzending aan de leden en begunstigers van het referaat van Dr. Den Houter over »de Medische wetenschap en de Vrije Universiteit", heeft aan HH. Directeuren aanleiding gegeven, om het belang van een Medische faculteit aan deze Amsterdamsche hoogeschool op veler hart te binden.

Zelfs zonden ze een inschrijvingsbiljet er bij rond, ten einde »voor het geven van onderwijs in één of meer vakken der Medische wetenschap" bijdragen te vergaderen.

Niet, dit voegen ze er uitdrukkelijk bij, alsof er plannen aan het rijpen waren, om tot de stichting der Medische faculteit over te gaan, maar om niet stil te zitten, en de zaak levendig te houden, en voorts te wachten op wat komen mocht.

Aldus toch schrijven zij:

Niemand leide evenwel hieruit af, dat wij hiermede zouden durven uitspreken, dat de oprichting eener Medische faculteit in de naaste toekomst door ons in uitzicht mag worden gesteld. Daarvoor ontbreekt ons tot dusverre nog *alles*. Wij hebben echter met een God te doen, wiens Naam is *Wonderlijk*, en die wil, dat wij *veel* van Hem verwachten, wanneer zijne eer er door kan worden bevorderd. Wie weet, of het Hem niet eerlang behagen mocht ons in staat te stellen althans eene *eerste* schrede te zetten op den weg, die tot het zóó gewenschte doel leidt! Doen wij intusschen wat onze hand vindt om te doen.

Dit teeken van leven was ons een oorzaak van vreugde. Op een oogenblik dat men ons buitenaf reeds voorstelde, als op liquidatie van de firma bedacht, opperen Directeuren het denkbeeld om zoo mogelijk nieuwe schepen voor een nieuwe lijn in de vaart te brengen.

En niet ten onrechte.

Het aantal jonge mannen, die arts willen worden, en zich niet thuis voelen aan de Overheidshoogescholen, neemt toe. Ouders duchten den materialistischen invloed die van deze scholen zoo licht op hun kinderen uitgaat. En ook afgescheiden van dit persoonlijk belang, ontwaakt er allengs een, zij het ook nog duister besef, dat ook de Medische wetenschap andere banen zal afloopen, al naar gelang van de beginselen waar men van uitgaat.

Er bestaat onder ons dan ook geen verschil van gevoelen over, of het niet vroeg of laat tot een Medische faculteit moet komen, en de eenige vraag die de geesten verdeelt is, of het ooit *mogelijk* zal zijn.

De Theologische, Juridische en Letterkundige faculteiten zijn vergelijkenderwijs goedkoop.

Het onderwijs is aan deze drie faculteiten saam genoegzaam volledig te geven, zoo ge vijf hoogleeraren in elke faculteit plaatst. Met inbegrip van bureelkosten, uitgaven voor gebouwen, voor bibliotheek, voor beurzen als anderszins, kan men, mits de mannen er zijn, deze drie faculteiten dus voor *f* 80.000 op orde hebben. College- en examengelden, gevoegd bij de renten van het kapitaal, zouden deze som nog onder de *f* 70.000 doen sluiten. En, al ware het zeker niet zonder inspanning, *die* som is bijeen te brengen.

Maar heel anders komt de zaak te staan, zoodra ge ook de beide overige faculteiten in uw kring opneemt.

We zeggen *beide*, omdat feitelijk beide bijeenhooren, en een Medische faculteit zonder *Natuurkundige* faculteit zich niet wel denken laat.

Nu is voor deze beide faculteiten reeds het aantal benoodigde leeraren in den regel hooger dan voor de drie anderen saam.

Aan de Stedelijke Universiteit te Amsterdam onderwijzen aan de drie overige faculteiten saam 26 hoogleeraren, lectoren en privaatdocenten, en aan de Medische en Natuurkundige saam niet minder dan 42.

Te Groningen is dit laatste cijfer 21, te Utrecht 32, te Leiden 29.

Neemt men 20 als normaal-minimumcijfer, dan zou dit het aantal doceerende personen aan de Vrije Universiteit reeds meer dan verdubbelen, en zou men voor een uitgave komen te staan, die den Penningmeester in verlegenheid bracht.

En toch, zelfs in dit kolossale aantal professoren en lectoren schuilt nog het hoofdbezwaar niet. Dat hoofdbezwaar is veeleer te zoeken in de hooge eischen die deze beide faculteiten stellen voor allerhande *Laboratoria* en *Gasthuizen*.

Het zijn die beide laatste posten, die het Rijks- en Stedelijk budget zoo buiten alle evenredigheid bezwaren, en die, ook bij de soberste inrichting, minstens een half millioen voor den bouw, en een ton 's jaars voor onderhoud zouden vergen.

Wie dit niet weet, zal allicht voor langen tijd gedacht hebben: Wat talmen Directeuren toch, en waarom steken ze niet moedig van wal? Maar wie op de hoogte is, begrijpt dat ze eenvoudig niet anders konden, en zich ook nu nog met de hoogste omzichtigheid *moesten* uitdrukken.

Voor *één* der vakken *misschien* een enkele leerstoel!

En toch, hoe bijna niets dit schijne, toch gaan we van harte met HH. Directeuren in dit denkbeeld mede.

Zoodra zich, wat God ons schenken kan, een man van onbetwist gebleken talent openbaart, die in degelijke geschriften toont niet alleen op de hoogte van zijn vak te zijn, en in dat vak uit te blinken, maar die tevens helder den saamhang tusschen zijn vak en de Gereformeerde beginselen blijkt te overzien, laat men dán geen poging onbeproefd laten, om zulk een man voor deze Stichting te winnen.

Want wel geven we toe, dat één man voor het onderwijs en de opleiding nog zoo goed als niets zal geven, maar hem kan het gegund zijn, het fundament voor lateren bouw te leggen, zoo door de publicatie van de uitkomst zijner studiën, als door het vormen van enkele talentvolle jonge mannen tot een school.

Tucht en Doop.

X

Het waarschuwend woord dat de Baptisten ook nu weer doen hooren, mag uit dien hoofde ook door onze weer vrij geworden Gereformeerde kerken wel ter harte worden genomen.

Het *is* zoo; er *is* niets tegen in te brengen: de Kinderdoop, zonder het tegenwicht van de Tucht, werkt op uw kerkstaat noodlottig, en moet eindigen met uw kerkelijk instituut steeds losser te maken van de eigenlijke kerk van Christus.

En dit toch is het punt waarop het aankomt. Al uw streven moet er op gericht zijn, om uw geinstitueerde kerk zoo na mogelijk aan de onzichtbare kerk te doen aansluiten.

Ge weet dat beide elkaar in deze zondige wereld nooit *geheel* dekken kunnen. Tot den einde toe blijven de hypocrieten met de gelooviven vermengd. Juist dit was het wat Rome voorbijzag, en waarom het Protestantisme het onderscheid tusschen de zichtbare verschijning der kerk en haar onzichtbaar wezen duidelijk uitsprak.

Maar al moet dit onderscheid gehandhaafd, toch moet steeds aller streven er op gericht zijn, om de gaping tusschen beide zoo klein mogelijk te doen zijn.

De pees uwer kerkelijke kracht is doorgesneden, zoodra ge niet meer leeft in de overtuiging, dat waarlijk de wezenlijke kerk van Christus in uw geïnstitueerde kerk tot openbaring komt, en indien ge derhalve haar geestelijk oordeel gaat wantrouwen, of erger nog, er tweederlei oordeel op na gaat houden, een kerkelijk oordeel, dat laks is, voor het officieele, en een privaat oordeel, dat geestelijk en streng is, voor u zelven.

Een kerkelijk oordeel waarvan de opzieners zelven gevoelen, dat het eigenlijk onwaar is, vernedert het ambt, brengt de leugen in de kerk, en treft haar in de levensader.

Zekere onthouding van oordeel kan plichtmatig zijn, en ook is de kerkeraad niet geroepen te diep in het huiselijk leven in te dringen, maar *als* ge oordeel velt, moet ge dit voor den Kenner der harten verantwoorden kunnen, en moet het zoo wezen, dat ge er ook dan nog uw naam onder zoudt zetten, als in het eigen uur de Heere Christus op de wolken kwam en voor u verscheen.

Wie uit zijn kerk hant, moet voor God betuigen kunnen, dat hij hiermee feitelijk buiten het Koninkrijk der hemelen sluit.

En alle wijze van doen, die het kerkje apart neemt, en het Koninkrijk Gods houdt voor iets dat er naast en buiten staat, lokt in de strikken van het collegiale kerkrecht. Dan maakt ge u van een wat lastig lid af, alleen maar om geen moeite van hem te hebben, maar zonder dat het denkbeeld in u opkomt, dat ge hem daarmeê nu ook van den Christus hebt afgesneden.

Geldt dit nu bij zulk soort kerkelijke *oordeelen*, dan moet het natuurlijk evenzoo gelden bij de kerkelijke *erkenning* der gelooviven.

Andere leden dan gelooviven kan de kerk niet hebben. En al is het nu volkomen waar, dat de kerk bij haar keur niet dan op *uitzondige* kenmerken kan of mag afgaan, juist dit legt haar den plicht op, om met die uitwendige kenteekenen te meer ernst te maken.

Ze moet dan zelve *gelooven*, dat haar leden *gelooviven* zijn, en noch door woord noch door wandel moet dit voor haar onzeker worden gemaakt.

Niet het boek moet uitwijzen wie als gelooviye erkend wordt, maar de op uitwendige kenmerken gegronde overtuiging van de Opzieners der gemeente.

Komen er dus woorden of feiten voor, die ze zelven waarnemen, of die anderen hun mededeelen, waardoor ernstige twijfel gewekt wordt, dan moet er gesproken, desnoods gehandeld worden, opdat óf het kwaad vermoeden bezworen worde, óf de schuld in schuldbelijdenis worde geboet.

Op die wijs moeten de Opzieners steeds de overtuiging levendig houden, dat de »gelooviyen" waarlijk het recht hebben om als leden van Christus' kerk erkend te worden, en de weldaden van het genadeverbond te genieten.

En op die wijs hebt ge dan metterdaad een uitgangspunt voor uw Kinderdoop, die immers een Doop is toebediend aan de »kleine kinderkens *der gelooviyen*."

Immers geheel deze Doop zweeft in de lucht, tenzij ge weet *wie* de kleine kinderkens der gelooviyen zijn, en hoe zult ge dat uitmaken, zoo ge niet weet *wie* de gelooviyen zijn?

Of ook, hoe zult ge aan den titel van »gelooviyen" het recht tot den Doop voor hun kinderkens ontleenen, zoo die titel bloot een boektitel is, maar die niet steunt op het ernstige zij het ook uitwendige oordeel der kerk?

Absoluut uitmaken wie een gelooviye is en wie niet, kunt ge als mensch niet. Ge zult en moet tevreden zijn met een oordeel dat rust op een keur, waarvan ge zelf belijdt dat ze falen kan. Maar dit mag nooit zoo verstaan, alsof ge dan maar zult laten doorglippen wat ge zelf voelt, dat eigenlijk faalt, maar moet integendeel aldus opgevat dat ge, juist omdat uw kenmerk gebrekkig is en falen kan, er te nauwkeuriger en te zorgvuldiger op zult toezien.

»Gelooviye" is geen tusschenterm. Elk gelooviye is een uitverkorene. Elk gelooviye is iemand die erfrecht op het Koninkrijk bezit. En andere gelooviyen zijn er niet.

Uw kerk moet dus zoo bestaan, dat ge, altoos de mogelijkheid van het hypocrietendom toegevende, en erkennende dat alleen de Kenner der harten geestelijk oordeelt, nochtans met een oprecht hart voor uw God durft betuigen, dat uw gemeente een gemeente van kinderen Gods is.

Het kunnen »gelooviyen" in hun eerste begin zijn, gelooviyen in verachtering van genade, gelooviyen die hoogstens één talent ontvingen, alles waar, maar een gelooviye kan nooit een *on*gelooviye zijn, en een derde soort dat tusschen gelooviyen en ongelooviyen in zou staan, is er niet.

En juist daarom nu hebben onze Gereformeerde kerken van Calvijns dagen af, steeds zoo ernstig op de handhaving van de Tucht aangedrongen.

Volstrekt niet als strafmiddel om een enkelen overspeler, dronkaard of Godslasteraar te lijf te gaan, maar in het generaal als middel om het karakter der gemeente als een »vergadering der gelooviyen" te handhaven.

Het intieme oordeel nu daargelaten, moet er omtrent niemand in heel de gemeente twijfel rijzen of stand houden, of ze wel gelooviyen zijn. En waar die twijfel rees, moet hij terstond worden weggenomen.

Zoo moet de Tucht de geloofsverzekerdheid sterken, en ten slotte het volle, rijke klare besef in de gemeente kweeken, dat ze niet een opvoedingshuis was, om den wilden hoop naar Christus te lokken, maar een »vergadering van gelooviyen", die haar verlossing in Christus belijdt.

De Gereformeerde en Luthersche kerken stonden hierin van meet af tegenover elkander. Bij Luther dreef het op mystiek gevoel, maar bij de Gereformeerden op het oordeel der kerk.

Men moest niet met halfbeschaamde oogen, die men meer neersloeg dan ophief, maar met open oog voor God en menschen belijden kunnen, dat men een gemeente van Christus was.

En dan natuurlijk kon de Kinderdoop geen gevaar aanbrengen. Dan doopte men omdat men naar 's Heeren bevel doopen moest, en het was de gemeente der gelooviyen, die, zeker van haar eigen voortbestaan in volgende geslachten, het zaad der kerk voor de toekomst verzegelde.

Bij prijsgeving of verslapping van de Tucht daarentegen *is* de Kinderdoop niet te handhaven. Dan weet ge niet wie de gelooviyen zijn, en kunt ge dus ook hun kinderkens niet van de kinderkens der ongelooviyen onderscheiden.

Ge mist dan uw noodzakelijk *uitgangspunt*, en kunt daarom geen stap op den weg vorderen.

En al geraakt ook de Baptist op zijn standpunt niet uit *alle* moeilijkheid, toch moet erkend, dat hij bij zijn manier van handelen althans iets meer schift en keurt.

Hij toch wacht af tot de volwassen persoon voor hem treedt om te belijden, en heeft dan althans iets waarop hij afgaat en waarnaar hij zijn oordeel richt; ook al moet toegegeven dat ook zijn oordeel falen kan, en, slag op slag, blijkens de uitkomst faalde.

En zei nu iemand: Laat ons dan veiligheidshalve het stelsel der Baptisten overnemen, of we zoodoende althans eenigszins het gevaar ontloopen mochten, dan is ons antwoord gereed.

Niet wat veiliger uitkomt, maar wat in *Gods ordinantie vastligt*, zal u ten regel des levens zijn.

En is het nu alzoo, dat de verslapping van de Tucht het karakter der gelooviyen in uw midden gansch onzeker maakt, en ge dientengevolge bij den Kinderdoop uw vaste uitgangspunt mist, dan staat het u niet vrij, om in het stelsel der Baptisten een uitweg te zoeken, en inmiddels zoo groven misstand in uw kerk te laten voortduren, maar dan *moet* ge beginnen met de Tucht te herstellen, daardoor het karakter der gelooviyen in uw kerk weer vastmaken, en zóó terugkeeren tot die geëffende paden, die naar Gods ordinantie tot den Kinderdoop leiden.

Slechts zooveel geven we toe, dat het niet aangaat, uit de hoogte op de Baptisten neer te zien en te smalen, en inmiddels zelven een toestand te bestendigen, die voor de vierschaar des Woords onverdedigbaar is.

Te denken en te zeggen: »Herstel van de Tucht in meer generalen zin is een onbegonnen werk. Daar ontbreekt ons de moed en de veerkracht voor. En dus zullen we maar op den ouden voet blijven voorttobben", is een welbewust en schuldig voeden van denzelfden kanker die in de 18de eeuw onze kerken ganschelijk verdorven heeft, en ze nu nogmaals, tenzij de kerken tijdig terugkeeren van haar boozen weg, verderven zal.

Grieven.

De grieven, die de heer Ds. T. Bos tegen ons heeft, zijn thans in zekere orde door hem bijeengebracht.

Wij voor ons hadden gewenscht, dat dit in andere forme ware geschied, door tegenover elkander te stellen these en antithese, met voor beide het bewijs.

Ook zoo echter is de strekking van zijn schrijven duidelijk genoeg, om er een en ander op te zeggen.

Op de eerste klacht dat Dr. Kuyper »meer wijsgeer is dan theoloog", gaan we niet in, eenvoudig wijl deze klacht niet grijpbaar is. Meer wijsgeer, d. w. z. meer Christelijk wijsgeer, dan Christelijk theoloog, kan iemand uit officie, naar zijn gaven, krachtens roeping moeten zijn. Denk slechts aan een hoogleeraar in de Christelijke wijsbegeerte. Daar steekt dus niets verkeerds in. Bedoelt men daarentegen: »Gij zet de wijsbegeerte, waar niet haar plaats, maar de plaats der theologie is", dan moet het heel anders uitgedrukt en geadstrueerd.

Dan echter is de klacht ten eenen male onhoudbaar. Omstandiger, breeder en uitvoeriger toch dan het de laatste jaren door iemand geschied is, heeft juist Dr. Kuyper én vroeger in de *Heraut*, én nu in de *Encyclopaedie*, het oude Gereformeerde vaandel weer in top geheschen, dat de Heilige Schrift het principium unicum, het *eenig leveusbeginsel* der heilige godgeleerdheid is.

Beter valt dan ook te redeneeren over enkele bijzondere punten, waarover de heer Bos spreekt.

Zoo over den heiligen Doop.

Daarvan zegt hij:

Dat de Doop geschiedt *op grond* van de onderstelde wedergeboorte.

Het is hier niet de vraag, waarvoor wij hen *hebben te houden*, die belijdenis doen en dan gedoopt worden; noch wat wij *hebben te denken* van de kinderen der gelooviyen, of van het zaad der gemeente of des verbonds, maar wat *de grond* is voor den Doop. En dan meenen wij, dat de Doop geschiedt *op grond* van 's Heeren bevel, in verband met de beloften, aan de gelooviyen en aan hun zaad gegeven (Gen. 17; Hand. 2; Catech. Z. 26, 27). Dus wanneer gevraagd wordt, of er *grond* voor is, dezen of genen te doopen, moet geantwoord worden: ja, wanneer de Heere het zegt. En als Hij zegt, dat gedoopt moeten worden die gelooven, doopen wij allen die belijden te gelooven, en dat met hun wandel niet omver werpen, *omdat* hun de beloften toekomen, die in den Doop verzegeld worden. Over het hart kunnen wij niet oordeelen. En als de Heere er dan bij zegt, dat ook aan hunne kinderen de beloften toekomen, doopen wij ook hen *op grond daarvan*. Wij moeten dus de jonge kinderen (der gemeente) doopen, *omdat* zij (dus *op grond van*) »zoowel als de volwassenen in het verbond Gods en in de gemeente begrepen zijn." Op geen anderen grond.

Wij begrijpen niet, waarom het beter is te zeggen: wij doopen »op grond van onderstelde wedergeboorte", dan te zeggen, zooals het in den Catechismus staat. Bedoelt Dr. K. wezenlijk *hetzelfde*, waarom dan een anderen term in de Kerken ingevoerd. Bedoelt hij werkelijk *iets anders*, dan is dat eene afwijking van den band der vereeniging, in de Ger. Kerken onderling gelegd.

Over dit punt kunnen we kort zijn.

Met breede citaten uit al onze oude Gereformeerde schrijvers van naam, Calvijn, à Lasco, Guydo de Bray e. a. voorop, is door ons aangetoond, dat aller eensparig getuigenis strekt, om te belijden, dat in het kind vóór den heiligen Doop het aanwezig zijn van het geloofsvermogen door hen werd aangenomen.

Is Ds. Bos dit nu met hen eens?

Stemt hij toe, dat de te doopen kinderkens »in Christus geheiligd", »lidmaten zijner gemeente" en »erfgenamen des Koninkrijks" zijn, niet omdat we dit hoofd voor hoofd van elk kind weten, maar omdat ze als zoodanig in den Doop voorkomen?

Welnu, dan bestaat er op dit punt in het wezen der zaak tusschen hem en ons geen het minste verschil, en hechten wij in het minst niet aan bepaalde zegswijzen en termen.

Een tweede punt, dat aanstoot gaf, was de voorstelling, dat er onder de bediening van het Sacrament des Doops een werking van Gods zijde in den doopeling plaats grijpt.

Nu weet elk kenner der historie, hoe in de dagen der Reformatie de vraag, of de Sacramenten alleen verbeeldende of ook inwerkende (exhibitieve) beteekenis bezitten, met groote heftigheid in het geding kwam, en hoe Calvijn in dezen strijd zeer beslist koos voor een *niet* enkel afbeeldende, maar ook inwerkende beteekenis van het Sacrament.

Dat deze strijd destijds hoofdzakelijk bij het Avondmaal is uitgestreden, en minder bij den Doop, lag aan de gelegenheid dier tijden. De zaak als zaak echter gold het Sacrament in het gemeen. Dienovereenkomstig leert onze Catechismus dan ook, dat het Sacrament niet enkel iets verbeeldt of afbeeldt, maar ten principale zelfs strekt om *»het geloof te sterken."*

Dit leert onze Catechismus van het Sacrament in het gemeen, dus van Doop en Avondmaal.

En dit nu zoo zijnde, hoe is dit dan anders te verklaren, dan in dien zin, dat onder de bediening van den Doop God de Heere door zijnen Heiligen Geest het geloofsvermogen in het te doopen kindeke sterkt?

Kan Ds. Bos zich nu niet vinden in de wijze waarop Dr. Kuyper dit poogde toe te lichten, welnu, dat behoeft ook niet. Ook